

Štrukturálne fondy EÚ a riešenie rómskeho problému

(3.časť)

Európska únia a Rómovia

Európska únia aktívne podporuje integráciu Rómov do majoritnej spoločnosti. Pojem „Rómovia“ sa bežne používa v dokumentoch a diskusiách o politikách EÚ na pomenovanie rôznych skupín, ktoré seba označujú ako Rómovia, Cigáni, Kočovníci, Manušovia, Aškali, Sintovia a podobne. Rómovia sú neoddeliteľnou súčasťou európskej civilizácie už viac ako tisíc rokov. Rómovia, ktorých počet sa odhaduje na 10-12 miliónov, sú najväčšou etnickou menšinou v Európe, pričom žijú vo všetkých 27 členských krajinách EÚ. Väčšina Rómov je občanmi EÚ. Ich situáciu však charakterizuje neustála diskriminácia a sociálne vylúčenie. Rómovia sú ohrozovaní chudobou, nezamestnanosťou, stereotypmi a predsudkami.

Problematika Rómov je začlenená do všetkých aktivít EÚ. Preto môže byť integrácia Rómov podporovaná prostredníctvom aktivít, ktoré sú financované rôznymi mechanizmami z Európskej únie. Medzi zdroje EÚ pre podporu Rómov patria:

1. Európsky sociálny fond (ESF), ktorý podporuje zlepšenie životných a pracovných podmienok Rómov predovšetkým prostredníctvom investícií do vzdelania a rozvoja zručností.
2. Európsky fond pre regionálny rozvoj (EFRR), ktorý podporuje regionálny rozvoj, ekonomické zmeny, zlepšenie konkurencieschopnosti a územnej kooperácie v rámci celej EÚ;
3. Program PROGRESS (vrátane informačnej kampane „Za diverzitu. Proti diskriminácii“), ktorý finančne podporuje aktivity na zvýšenie informovanosti s cieľom poraziť diskrimináciu Rómov a podporuje vytváranie sietí mimovládnych organizácií, ktoré reprezentujú Rómov a obhajujú ich práva.
4. Ostatné aktivity Európskej komisie a s nimi súvisiace mechanizmy financovania, napr. Program celoživotného vzdelávania, Program Mládež v akcii, Kultúrny

program (2007-2013), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka, Nástroj predvstupovej pomoci, Program verejného zdravia (2008-2013).

1.1. Summity o Rómoch

Európska komisia sa rozhodla každé dva roky organizovať summity Rómov, aby spoločne priviedla zástupcov inštitúcií EÚ, národné vlády a organizácie občianskych spoločností z celej Európy. Ako zdôraznil predseda Komisie Barroso, predstavujú tieto podujatia „jedinečnú príležitosť venovať problematike Rómov v rámci agendy väčšiu pozornosť ako v minulosti“. Prvý summit Rómov sa uskutočnil v Bruseli dňa 16. septembra 2008. Druhý európsky summit integrácie Rómov sa uskutočnil v Córdobe (Španielsko), 8. apríla 2010 ako jedna z kľúčových udalostí španielskeho predsedníctva Rady EÚ v prvom polroku 2010. Desať všeobecných základných princípov integrácie Rómov sa sústreďuje na usmernenie inštitúcií EÚ a členských štátov, kandidátskych a možných kandidátskych krajín pri vytváraní a implementácii nových politík a aktivít. Pri odvolaní sa na princípy v záveroch Rady vyslovili členské štáty svoj záväzok, že sa pri budúcich iniciatívach budú riadiť týmito princípmi.

Do desať všeobecných základných princípov integrácie Rómov patria::

1. konštruktívne, pragmatické a nediskriminačné politiky,
2. výslovné, ale nie výhradné zameranie,
3. medzikultúrny prístup,
4. zameranie na väčšinovú spoločnosť,
5. zohľadňovanie rodového hľadiska,
6. postúpenie politík založených na získaných poznatkoch,
7. využitie nástrojov Spoločenstva,
8. zapojenie regionálnych a miestnych orgánov,
9. zapojenie občianskej spoločnosti,
10. aktívna účasť Rómov.

Európska komisia uskutočnila v roku 2006 prieskum verejnej mienky o diskriminácii a nerovnosti v Európe, vrátane názorov Európanov na etnické skupiny v spoločnosti. Po tomto prieskume sa v roku 2008 uskutočnilo druhé kolo rozhovorov s presnejšími otázkami na zistenie názorov Európanov na Rómov. V roku 2006 sa zistilo, že 77 percent Európanov si myslí, že byť Rómom znamená nevýhodu v spoločnosti. Prieskum z roku 2008 poukázal na to, že pre asi štvrtinu Európanov by bolo nepríjemné mať za susedov Rómov a že táto tendencia je vo všeobecnosti vyššia voči Rómom ako voči osobám iného etnického pôvodu.

Prieskum, týkajúci sa menšín a diskriminácie, tzv. prieskum EU-MIDIS, zrealizovala Agentúra EÚ pre základné práva (FRA) hromadí a analyzuje skúsenosti imigrantov a skupín etnických menšín s diskrimináciou a kriminalizáciou v ich každodennom živote. Údaje v centrálnych správach EU-MIDIS sa sústreďujú na špecifické výsledky z prieskumu týkajúce sa rôznych skupín: prvá z týchto správ (vydaná na jar 2009)¹ sa špecificky sústreďuje na Rómov. Prieskum ukázal, že jeden z dvoch rómskych respondentov bol diskriminovaný minimálne raz za posledných 12 mesiacov a že v priemere jeden z piatich rómskych respondentov bol aspoň raz za posledných 12 mesiacov obeťou rasovo motivovaného osobného trestného činu.

Okrem prieskumu EU-MIDIS vykonáva Agentúra pre základné práva štúdie o rôznych aspektoch integrácie Rómov v Európe

Z tejto kapitoly môžeme usúdiť, že rómska problematika sa na európskej úrovni rieši. Sú vytvorené programy, a prieskumy, ktoré sa snažia o systémové riešenia. Na Slovensku však vidím problém v tom, že problém rómskych komunít nie je stále tak páľčivý, aby k nemu kompetentní pristupovali zodpovedne.

2. Návrh riešení rómskej problematiky

Vo svete existujú už riešenia, ktoré sa dajú aplikovať aj na rómsku problematiku. Táto kapitola je prehľadom toho, ako je z nášho pohľadu možné problematiku rómskych komunít riešiť.

2.1. Grameen banka a systém mikropôžičiek

Grameen banka a systém, tzv. mikropôžičiek je empiricky overeným riešením chudoby v chudobných častiach sveta. Je podľa nás aj jedným z možných riešení rómskej problematiky. Je to tzv. sociálne podnikanie, založené na princípe, že prostredníctvom

¹Zdroj: http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/eu-midis/eumidis_glance_en.htm, zo dňa 18.3.2011

klasických podnikateľských aktivít dokáže ekonomický subjekt zlepšiť postavenie ľudí okolo seba. Priemerná pôžička nepresiahne 220 dolárov a banka mesačne požičia cez 100 miliónov dolárov. Peniaze sú požičiavané len na investičné aktivity, nie na bežnú spotrebu.

Grameen banka je organizácia zaoberajúca sa mikrofinancovaním a veľkou mierou sa podieľa na rozvoji spoločnosti. Jej činnosť začala v Bangladéši, kde banka začala poskytovať drobné úvery, resp. mikroúvery chudobným obyvateľom bez nárokov na ručiteľa. Systém je založený na myšlienke, že aj chudobní ľudia sú schopní splácať úver a navyše vládnú schopnosťami, ktoré nie sú dostatočne využité. Banka poskytuje aj štandardné bankové služby a spolupracuje s ďalšími spoločnosťami patriacimi do "rodiny" banky Grameen zameranými napr. na odvetvie textilnej výroby, infraštruktúry, telekomunikácií, energetiky a pod. Zakladateľ Grameen banky, ekonóm a bankár Muhammad Yunus, bol v r. 2006 ocenený Nobelovou cenou za mier za boj proti chudobe.

2.1.1. História a pôsobnosť banky

Muhammad Yunus získal doktorát z ekonómie na Vanderbilt University v USA. Na myšlienku poskytovanie drobných úverov prišiel počas obdobia hladomoru, ktorý v Bangladéši vypukol v r. 1974. Yunus veril, že poskytovanie takýchto úverov prístupných širokej populácii by mohlo zlepšiť stále viac rozšírenou chudobu vidieckych obyvateľov. Činnosť Grameen banky začala v r. 1976, kedy prof. Yunus, vedúca Programu pre ekonomiku vidieka na University of Chittagong, uviedol v chod výskumný projekt, ktorý mal preskúmať možnosť vytvorenia systému poskytovania úverov a bankových služieb práve chudobným obyvateľom vidieka. Tento projekt mal plniť nasledujúce ciele:

- Poskytovať bankové služby chudobným ľuďom.
- Znížiť vplyv úžerníkov na vykorisťovanie chudobných.
- Vytvoriť príležitosti pre samostatnú zárobkovú činnosť veľkému množstvu nezamestnaných vidiečanov.
- Priniesť znevýhodneným ľuďom (najmä ženám z najchudobnejších domácností) vzor nejakej organizačnej štruktúry, ktoré by porozumeli a dokázali ju sami viesť.

- Premeniť doterajší problémový model "nízky príjem = nízke úspory a nízke investície" a vytvoriť tento model: "nízky príjem, úverová" injekcia "= väčší príjem, viac úspor, viac investícií, viac príjmu".

Potenciál tohto programu sa prejavil už počas rokov 1976-1979 v dedine Jobra (situované pri University of Chittagong) a ďalších susediacich dedinách. S prispením centrálnej banky a podporou štátnych komerčných bánk sa tento projekt v roku 1979 rozrástol aj do oblasti Tangail (v severnej časti Dháky), ďalej potom do niekoľkých ďalších oblastí v krajine.

V októbri 1983 sa na základe vládneho rozhodnutia banka Grameen zmenila v nezávislú inštitúciu. Dnes banku v podstate vlastní chudobní ľudia na vidieku, ktorým tiež slúži. Dlžníci banky vlastní 90% ich akcií, a len 10% vlastní vláda.

Banka v súčasnosti expanduje aj do iných krajín, kde pokračuje v politike mikroúverovania a programoch pre znižovanie chudoby. K januáru 2007 mala banka celkom 2343 pobočiek v týchto oblastiach:

- Južná Ázia: Bangladéš, India, Pakistan
- Východná Ázia: Čína
- Juhovýchodná Ázia: Východný Timor, Indonézia, Filipíny
- Latinská Amerika a Karibik: Bolívia, Dominikánska republika, El Salvador, Haiti, Honduras, Mexiko
- Stredná Ázia: Saudská Arábia
- Severná Afrika: Egypt, Maroko, Tunisko
- Subsaharská Afrika: Nigéria, Rwanda, Uganda

Od r. 1983 až do súčasnosti sa Grameen banka rozrástla o celú radu sesterských spoločností; spoločne sa táto skupina nazýva the Grameen Family of Enterprises (teda "rodina" spoločností Grameen). Patria sem:

- Grameen Trust
- Grameen Fund

- GrameenCommunications
- GrameenShakti / Energy
- GrameenShikkha / Education
- Grameen Telecom
- GrameenKnitwearLtd
- GrameenCyberNetLtd.

2.1.2. Činnosť a produkty banky

Grameen banka úplne zmenila štandardné bankové postupy tým, že odstránila potrebu záruky za poskytnutý úver a dala vzniknúť novému bankovému systému založenému na vzájomnej dôvere, kreativite, spoluúčasti a zodpovednosti. Do januára 2007 mala banka 6,95 miliónov dlžníkov, z ktorých 97% boli ženy. Vďaka všetkým 2343 pobočkám poskytuje banka služby 75 359 dedinám, čo je asi 90% všetkých dedín v Bangladéši. Pozitívny vplyv Grameen banky na rozvoj spoločnosti bol zaznamenaný v mnohých nezávislých štúdiách spracovaných zahraničnými inštitúciami ako Svetová banka, Medzinárodný inštitút politiky a výživy (IFPRI) a BangladeshInstituteofDevelopmentStudies (BIDS).

Banka vytvorila systém mikroúverov. Tento systém je založený na tom, že banka poskytuje peniaze päťčlennej skupine dlžníkov. Ak niektorý člen tejto skupiny poruší záväzok, tak môže byť veľmi problematické získať ďalší úver. To dáva skupinám dlžníkov podnet k tomu, aby sa správali zodpovedne. Neexistuje tu spoluzodpovednosť, tzn. ak niektorý člen dlžníckej skupiny nezaplatí, ostatným sa záväzok nezvyšuje.

Grameen banka sa okrem poskytovania mikroúverov venuje tiež niekoľkým programom, ktoré majú prispieť k znižovaniu chudoby a teda k zlepšeniu sociálnej situácie. Medzi tieto programy patrí aj tzv. Program pre žobrákov. Je zameraný na poskytovanie drobných pôžičiek žobrákom, ktoré sa riadia trochu inými bankovými pravidlami. Pôžičky nie sú úročené a ich doba splatnosti môže byť ľubovoľne dlhá. Napr. ak si žobrák vezme drobnú pôžičku vo výške cca 100 taka (cca 1,5 USD), tak môže priebežne splácať len 2,00 Tk (cca 3,4 centov) týždenne. Dlžník sa zaručuje bezplatne životnou poisťou. Banka netlačí na dlžníkov, aby sa vzdali žobrania; radšej ich podnecuje k tomu, aby použili peniaze napríklad na výrobu a predaj nejakého lacnejšieho tovaru, čo by im mohlo priniesť zisk.

Ďalším zaujímavým programom je Program pre šírenie telekomunikácií na vidiek tzv. Ruraltelephoneprogramme. Bangladéš má oproti ďalším chudobným krajinám sveta veľmi riedkou hustotou telefonickej siete. Mnoho dedín je zatiaľ bez telefonického spojenia, ktoré zaisťuje štátom vlastnená telekomunikačná spoločnosť. Pre riešenie tohto problému začala banka Gramín s programom, ktorý má rozšíriť telefonické spojenie práve pre odľahlejšie dediny. GrameenPhone, sesterská spoločnosť Grameen banky, je v súčasnej dobe najväčší poskytovateľ telefonického spojenia v krajine. GrameenPhone využíva celonárodnú telekomunikačnú sieť, ktorú prevádzkuje Grameen Telecom (ďalšie sesterská spoločnosť Grameen banky). Vďaka tomuto programu má dnes takmer polovica skôr nepokrytých dedín rádiotelefony a mobilné telefóny. Banka taktiež poskytuje úvery ľuďom, najmä ženám na vidieku, vďaka ktorým zakladajú telefónne ústredne, odkiaľ môžu ostatní dedinčania za poplatok volať. Tento program je v Bangladéši všeobecne známy ako tzv. PollPhone.

2.1.3. Kritika Grameen banky a jej činnosti

Politika Grameen banky sa stretla s nejedným kritickým ohlasom. Rozvojový analytik SudhirendarSharma hovorí, že neustále pôžičky chudobným ľuďom sa môžu zvrátiť do večnej dlhové "pasce"; mikropôžičky podľa neho stimulujú skôr výdavky ako úspory a nijako neprispievajú k vytváraniu a akumulácii bohatstva.

Bývalý minister financií v Bangladéši SaifurRahman² tvrdil, že poskytovanie pôžičiek chudobným ľuďom ešte nezaručí zlepšenie ich životnej úrovne. Tiež hovoril, že rýchleho rastu HDP v Bangladéši môže dosiahnuť skôr industrializáciou veľkých spoločností (potom dostane aj viac chudobných ľudí prácu), než keď sa ľudia budú vďaka mikroúverom donekonečna držať na vidieku. Rahman sa negatívne vyjadril aj k programu pre zavádzanie telefónov na vidiek - podľa jeho slov prístup chudobných k telefónu nezabezpečí, že môžu byť v budúcnosti bohatší. JeffreyTucker³ (člen Mises Inštitútu) označil politiku banky Grameen ako márnотratný, úžernícke a narušujúce súkromie dlžníkov (jednotlivci sú nútení sledovať ostatných členov dlžníckej skupiny, akú majú schopnosť splácať). Banka podľa neho nemá rastový potenciál, pohltí značnú časť vládnych dotácií a hrozí veľké riziko bankových podvodov.]

Ďalšie kritické hlasy vyčítajú mikroúverom hlavne vysoké úrokové sadzby a nízke sumy pôžičiek. (Ročné sadzby sa pohybujú okolo 20%, v latinskoamerických

²Sharma, Sudhirendar. *Is micro-credit a macro trap?*. Dostupné na internete: <http://www.hinduonnet.com/businessline/2002/09/25/stories/2002092500810900.htm>

³Tucker, Jeffrey. *The micro-credit cult*. Dostupné na internete: <https://www.mises.org/periodical.aspx?Id=1>

mikrofinančných inštitúciách dosahujú až 70%). Naproti tomu sú ale veľmi nízke administratívne náklady.

Vo svete sa mikroúveranie alebo poskytovanie tzv. mikropôžičiek používa ako jeden z nástrojov na riešenie sociálnej exklúzie chudobných. Riešenie, ktoré je prakticky overené podľa názoru profesora Yunusa môže reálne fungovať aj v segregovaných rómskych komunitách na Slovensku. Pre porovnanie mikroúverovanie úspešne funguje v černošských getách v New Yorku. Osobne si myslíme, že mikropôžičky sú relevantným riešením pre riešenie sociálnej exklúzie Rómov. Mikropôžičky nedokážu komplexne vyriešiť problém, ale môžu byť dobrým začiatkom pre systémové riešenie tejto problematiky. Je samozrejmé, že systém nie je dokonalý a musí byť prispôsobený pre danú krajinu špecificky. Je to prvok ktorý dokáže spolu s ďalšími prvkami vytvoriť komplexný systém na to, aby sa riešenie rómskej problematiky posunulo vpred.

2.2. Tretí sektor a rómska problematika

2.2.4. Rada mimovládnych organizácií rómskych komunít

Rada mimovládnych organizácií rómskych komunít, ďalej len RMORK, zastrešuje viac ako 120 občianskych združení, čím sa radí medzi najsilnejšie rómske platformy na Slovensku. RMORK rozvíja partnerskú spoluprácu s organizáciami pôsobiacimi v treťom sektore, s inštitúciami štátnej správy a samosprávy. RMORK sa v posledných rokoch stáva vysoko váženou platformou v celoeurópskom rozmere. Jej predstavitelia informujú o postavení Rómov na Slovensku na medzinárodných fórach v New Yorku, Varšave, Bolzano a i. Vďaka širokému spektru realizovaných aktivít na vysokej a profesionálnej úrovni, je dnes RMORK váženým partnerom pre vládu SR, ale aj pre medzinárodné rómske organizácie nielen vo vyšehradsdom priestore.

2.2.5. Projekt SIA

Projekt SIA bol stanovený na obdobie od 06/2010 do 03/2011. Cieľom projektu je zvýšenie kvality ľudských zdrojov Rady mimovládnych organizácií rómskych komunít, o.z. formou investície do vzdelávacích aktivít, ktorých potreba je zrejmá v nadväznosti na služby poskytované žiadateľom v oblasti starostlivosti o príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít. Je zameraný na riešenie problémov súvisiacich s plnením úloh verejnej správy a neziskových organizácií. Projekt je zameraný hlavne na skvalitnenie kapacít ľudských zdrojov mimovládnych organizácií a vzdelávania v oblasti ľudských zdrojov vo všeobecnej a

odbornej oblasti ako napríklad rozvíjanie komunikačných zručností a poradenstva. Ďalej investuje do skvalitnenia a efektívnejšieho fungovania ľudských zdrojov, ako aj rozvoj mechanizmov na zlepšenie tvorby a implementáciu ďalších verejných politík, ako aj na implementáciu, a využívanie pomoci z verejných zdrojov SR a Európskej únie.

Súčasťou realizácie projektu je školenie⁸⁷ dobrovoľníkov žiadateľa v oblastiach komunikačných a prezentačných zručností, Regionálneho potenciálu a environmentálnej výchovy a Ako začať prevádzkovať SZČO. Ťažiskovou aktivitou projektu je kurz „Sociálny asistent pre rómsku komunitu“ pričom po jeho zvládnutí bude môcť účastník poskytovať starostlivosť a poradenstvo sociálne vylúčeným skupinám vo vyššie uvedených oblastiach. Po úspešnom absolvovaní vzdelania je cieľom zlepšiť kvalifikáciu a adaptabilitu zamestnancov občianskeho združenia alebo dobrovoľníkov ktorí sú zase zamestnancami v iných subjektoch, zabezpečiť im to udržanie pracovných miest, ako aj lepšiu adaptabilitu týchto zamestnancov na trhu práce všeobecne.

2.3. Príčiny nezamestnanosti Rómov na Slovensku

Nezamestnanosť Rómov na Slovensku ma dve hlavné príčiny. Sú odmietaní potencionálnymi zamestnávateľmi – zamestnávateľa ich vnímajú ako menej kvalifikovanú pracovnú silu so sklonom k zlej pracovnej disciplíne, zníženého pracovného výkonu, k liknavosti a ku tendencii páchania kriminálnych činov. Takéto odmietanie Rómov na trhu práce môžeme hodnotiť ako objektívne príčiny ich nezamestnanosti, väčšinou majú odmietavý postoj k práci, prácu nepovažujú za životný cieľ a perspektívu, naučili sa rokmi takto bez nej existovať, zdieľajú dávkové životné štýly nezamestnaných. Takýto postoj rómskej minority hodnotíme ako subjektívne príčiny nezamestnanosti Rómov.

V každom prípade je tu spoločný menovateľ trhu práce a to ten, že ich trh práce vylučuje a opätovná integrácia je veľmi ťažká, ba niekedy až nemožná. Ako určitá spoločenská skupina, zdieľajúca národnostnú príslušnosť, ktorú spája spoločný sociálny hendikep, je označovaná ako znevýhodnená skupina osôb uplatniteľných na trhu práce. Fenomén nezamestnanosti sa u nich podieľa k rizikovému správaniu, ktoré naberá sociálnopatologický charakter. Väčšinou týmto patologickým správaním nahrádzajú uspokojovanie základných ľudských potrieb, napríklad potrebu zabezpečenia základných životných podmienok, potrebu sebarealizácie, potrebu významovosti a prináležitosti k určitej spoločenskej skupine. Sociálna práca ich, v rámci typológie klientov sociálnej práce, priraduje ku klientele, ktorú nazýva rizikovými klientmi.

Je potrebné z hľadiska celospoločensky akceptovateľného prejavu správania formovať u Rómov vzťah k práci a schopnosť pracovať už od ranného detstva. Tento formujúci proces je veľmi náročný, nakoľko deti vo svojom individuálnom vývine nemajú pozitívne socializačné vzory, keďže ich rodičia nepracujú, obaja majú nedokončené základné vzdelanie. Otec je nezamestnaný a matka nikdy nepracovala. Špecifikom nezamestnanosti Rómov je aj skutočnosť, že u nich ide prevažne o dlhodobú nezamestnanosť, teda trvalé a neprerušované obdobie nezamestnanostitrvajúce dlhšie ako jeden rok. Charakteristickým nie je len vysoký podiel dlhodobonezamestnaných z radov rómskeho obyvateľstva (z nezamestnaných dlhšie ako 48 mesiacov tvoria 52,26 % Rómovia), ale aj vysoká priemerná doba evidencie nezamestnaných Rómov (cca 2,5 roka).

Rómovia z geograficky izolovaných a segregovaných oblastí majú všeobecne menej príležitostí nájsť si prácu, pretože ich komunity sú značne uzatvorené pred vonkajším svetom. Obyvatelia týchto komunít majú preto obmedzené sociálne kontakty mimo svojej osady, prostredníctvom ktorých by mohli nájsť prácu, respektíve získať informácie o možnostiach ako ju nájsť. Sociálne siete a väzby v segregovanej komunite sú síce silné, ale lokálne homogénne, čo výrazne zužuje sortiment informácií o trhu práce.

2.4. Gypsy Spirit

Je ocenenie orientované na podporu všetkých, ktorí sa usilujú zlepšiť situáciu Rómov na Slovensku a v Česku. Iniciátorom projektu je mimovládna organizácia ACEC – Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (mimovládna organizácia, poslaním ktorej je budovať porozumenie, podporovať medzinárodnú kultúrnu výmenu, prehĺbovať vzdelávanie a vytvárať priestor pre ďalšie pokračovanie vzájomnej komunikácie)

2.4.6. O projekte Gypsy Spirit

Projekt Gypsy Spirit je zameraný na podporu aktívnej snahy všetkých, ktorí sa podieľajú na zlepšení situácie Rómov na Slovensku. Cieľom projektu je vytvoriť tradíciu v ocenení práce pre rómsku komunitu, vytvoriť verejnú platformu na prezentáciu pozitívnych reálnych prínosov, a tak priblížiť širokej verejnosti aktivity organizácií a jednotlivcov zamerané na podporu integrácie rómskej menšiny do spoločnosti. Vyhlasovateľmi súťaže sú ACEC, Slovenské elektrárne, a.s., Národné centrum pre rovnosť príležitostí, agentúra Respect APP a agentúra everyvent.

Cena Gypsy Spirit je preto zameraná na podporu a informovanosť o tých projektoch a aktivitách, ktoré prinášajú skutočné, merateľné výsledky, a tak predstavujú pre rómskych obyvateľov reálnu pomoc. Krátkodobými cieľmi projektu sú prezentácia, propagácia, medializácia aktivít, projektov a spoločností, resp. firiem zameraných na zlepšenie postavenia a vnímania Rómov na Slovensku.

Rómska problematika je komplexná, takže čiastkové krátkodobé úspechy neprinesú celonárodné zlepšenie postavenia Rómov ani nezmenia negatívne stereotypy vo vnímaní majoritou.

Dlhodobými cieľmi projektu Gypsy Spirit sú vytvorenie tradície udeľovania cien, medzinárodná akceptácia ocenenia, vytvorenie pozitívnejšieho obrazu rómskej komunity v spoločnosti a zlepšenie životnej situácie rómskej populácie.

Ocenenia Gypsy Spirit 2010 získali:

Sút'ážné kategórie	Vít'az
Ocenenie pre nezávislú organizáciu	Občianske združenie Človek v tiesni
Ocenenie pre spoločnosť	Eureko/Union
Ocenenie pre mimoškolské vzdelávacie aktivity	Občianske združenie Horúci tím, Čičava
Ocenenie pre jednotlivca	Sestra Atanázia Holubová
Čin roka	Mária Nazarejová
Špeciálna cena poroty Gypsy Spirit	Divadlo Romathan Košice

2.5. Naše odporúčania

Vzhľadom k spomínaným aktivitám, projektom, iniciatívam, ktoré prebiehajú a častokrát sú vhodne koncipované, si dovoľíme navrhnúť riešenie, ktoré by podľa nás mohlo pomôcť systematicky, komplexne a z dlhodobého hľadiska vyriešiť rómsky problém.

Základným problém vidíme vo vzťahu Rómovia a väčšinové obyvateľstvo. Keď sa začne systematicky a dlhodobo pracovať na osвете a začlenení rómskych komunít do spoločnosti, je reálny predpoklad na to, že Rómovia sa dokážu začleniť do spoločnosti.

Pre nás je myšlienka mikroúverovania zaujímavá. Keďže je fungujúca v chudobných častiach sveta, a teda reálne overená, je predpoklad, že tento systém môže byť funkčný. Je to však len jedna časť celku a rieši len materiálnu a finančnú situáciu Rómov. Dovoľíme si

tvrdiť, že systém sociálnych dávok a sociálna politika ktorá je realizovaná voči Rómom, je nevhodná. Tým, že ľudia v rómskych komunitách sa spoliehajú na prílev peňazí, zo sociálneho systému, nie sú motivovaní pracovať.

Za dobré považujeme Program sociálnych terénnych pracovníkov Komplexný rozvojový program osád, ktorý sa kultúrne a sociálne snaží šíriť osvetu a gramotnosť v rómskych osadách. Dobrým príkladom je Projekt SIA. Taktiež program verejnoprospešných prác by bol podľa nášho názoru vhodným využitím vhodnej pracovnej sily v kombinácii so správnymi sociálnymi dávkami, ktoré ako som spomínal, by motivovali.

Je nevhodné, aby rómske deti boli situované v internátnych školách, keď na to nie je relevantný dôvod. Kultúrne odlišnosti nemôžu byť predpokladom na to, aby rómske deti boli ešte viac segregované ako doteraz, preto systém internátnych škôl, ktorý navrhovala vláda v roku 2006-2010 nepovažujeme za vhodné riešenie súčasného stavu. Hoci myšlienka oddeliť rómske deti od prostredia, ktoré im nepomáha rozvíjať sa a nevychováva z nich ľudí schopných uplatniť sa na trhu práce, je na zamyslenie, je predpoklad, že tento nápad nebude akceptovaný legislatívne alebo morálne.

Podľa nás je dobrým nápadom štúdium rómskych detí v ich materinskom jazyku. Rómovia sú menšinou, ktorá musí byť akceptovaná majoritným obyvateľstvom a jednou z ciest je aj umožnenie rómskym deťom vzdelávať sa v ich materinskom jazyku.

Vhodným riešením je motivovať podniky tak, aby boli ochotné zamestnávať Rómov na menej kvalifikované práce. Je na diskusiu, aký spôsob motivácie by bol vhodný, či robiť novú iniciatívu alebo začleniť určité body do aktívnej politiky trhu práce.

Dôležitým predpokladom pre zlepšenie postavenia rómskej komunity je zvýšenie pozitívneho povedomia o rómskych komunitách. Je však na dlhú diskusiu ako to urobiť. Či už to bude povinné nutné vzdelanie o rómskych komunitách, čo môže byť odôvodnené tým že Rómovia sú súčasťou našej kultúry, tak je podľa nášho názoru nutnosť, čo môže aspoň sčasti pochopiť správanie Rómov a ich kultúru alebo iný spôsob, je otázka.

Otázka politickej participácie Rómov je relevantná. Z nášho uhľa pohľadu možnosť angažovať sa samostatne politicky nie je veľmi reálna, keďže počet voličov patriaci k rómskej etnickej príslušnosti nedosahuje päť percentné povinné volebné kvórum.

Za vhodné považujeme projekty typu Gypsy Spirit, kde projekty a organizácie snažiac sa o ocenenie práce a motiváciu pokračovať v práci ďalej.

Záver

Na základe získaných poznatkov a informácií pri vypracovávaní práce sme zistili, že riešenie problému rómskych komunít bolo najsystematickejšie a najintenzívnejšie v predstupovom období do EÚ, kedy riešenie tzv. rómskeho problému bolo jednou z priorít. Avšak podľa nášho názoru tieto riešenia netrvali dostatočne dlho na to, aby mohli priniesť požadovaný efekt.

Myslíme si, že napriek všetkým projektom a organizáciám, ktoré sa venujú rómskej problematike, existuje stále veľké množstvo Rómov, ktorí žijú v zlých životných podmienkach. Podľa nás treba začať z ich výchovou od útleho veku a ísť im príkladom, aby sa zlepšila ich životná situácia. Taktiež si myslíme, že história a situácia Rómov by mala byť predmetom výchovy detí v škole, aby sa predchádzalo rasizmu a konfliktom medzi rómskou menšinou a ostatnými obyvateľmi. Vhodné by bolo motivovať študentov VŠ a viac ich zapájať do projektov s danou problematikou. Mohli by mať nové a dobré nápady, ktoré môžu priniesť nové riešenia daného problému.

Jedným zo základných vecí, ktorým sa bude treba zaoberať je akceptácia rómskej menšiny majoritným obyvateľstvom. Podľa nás je to jeden zo základných predpokladov na to, aby sa riešenie rómskeho obyvateľstva posunulo pozitívnym smerom vpred.

Problematiku rómskych komunít je podľa nášho názoru akútne riešiť a dôvody sa častokrát opakujú. Je pochopiteľné, že je to oblasť, ktorú vlády neochotne riešia, keďže neprináša priamy dopad na ekonomiku, ale reálny výsledok práce sa môže prejaviť až po určitom časovom období. Určite nechceme hovoriť politicky, ale dovoľme si objektívne tvrdiť, že problémom je aj širší politický konsenzus a komplexná spoločná politická vízia riešenia tohto problému..

Literatúra

Knižné publikácie

- 1) BUCHTOVÁ, B. a kol.: *Nezaměstnanost psychologický ekonomický a sociální problém*. Praha: GradaPublishing, a.s., 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006.
- 2) FILADELFOVÁ J., GERBERY D., ŠKOBLA D. 2006. *Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku*, Rozvojový program OSN, 2006. s. 99, ISBN: 80-89263-02-X
- 3) ŠRÁMKOVÁ K. 2006, Posun rómskej otázky na Slovensku v súvislosti s jeho vstupom do Európskej únie, bakalárska práca
- 4) HANGONI, T. Sociálny pracovník. In. *Ondrušová, Z. a kol.: Základy sociálnej práce*. Brno: MSD Brno, 2009. s. 45 – 66. ISBN 978-80-7392-109-5.
- 5) JURASKOVÁ, M. *Diskriminácia Rómov na trhu práce*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2004. s. 34.
- 6) STANEK, Vojtech et al. *Sociálna politika : teória a prax*. 2. preprac. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2011. 342 s. [21,29 AH]. Economics. ISBN 978-80-89393-28-2

Internetové stránky

- 1) ASOCIÁCIA PRE KULTÚRU, VZDELÁVANIE A KOMUNIKÁCIU [15.3.2011]
Dostupné na internete:
<<http://www.gypsyspirit.eu/sk/>>http://www.acec.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=176&Itemid=133
- 2) ASOCIÁCIA PRE KULTÚRU, VZDELÁVANIE A KOMUNIKÁCIU [2007]
Dostupné na internete:
<http://www.acec.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=176&Itemid=133>
- 3) EURO INFO [cit. 2011.03.02.] Dostupné na internete:
<<http://www.euroinfo.gov.sk/europedia/posobenie-eu/europska-unia-a-romovia-7cd.html>>
- 4) EURÓPSKY PARLAMENT [9.9.2010] Dostupné na internete:
<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0312+0+DOC+XML+V0//SK>>
- 5) EURÓPSKA RADA [2011]: *Economic and employment problems faced by Roma/Gypsies in Europe*. Dostupne na internete:<http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/Source/documents/mgsrom/MGSRMOM%281999%295revEconomieEmploi_en.pdf>
- 6) EURÓPSKA RADA[2011]: *Working with Roma to improve their own lives*. Dostupne na internete:< http://www.coe.int/T/DG3/RomaTravellers/Default_en.asp>.
- 7) MARCINČIN A. a MARCINČINOVÁ L. [cit. 2009.7.2.] *Straty z vylúčenia Rómov*. Dostupné na internete: <<http://www.iz.sk/download-files/sk/osf-straty-z-vylucenia-romov.pdf>>
- 8) EURÓPSKY PARLAMENT [9.9.2010] Dostupné na internete:
<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0312+0+DOC+XML+V0//SK>>
- 9) RADA MIMOVLÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ RÓMSKYCH KOMUNÍT [10.2.2011]
Dostupné na internete: <<http://www.rmork.sk>>